HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מותר ומי אמר רב הכי א) והא אמר רב א] חייא בר אשי משמיה דרב א מסוכריא דנזייתא אסור להדוקיה ביומא טבא בההיא אפי' ר' שמעון מודה דאביי ורבא דאמרי תרווייהו ב מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר ג רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ותולש לאו היינו גוזז והתניא ד התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות ואמר ר"ל ה תולש חייב משום גוזז ג קוטם חייב משום מחתך ממרט חייב ו משום ממחק שאני כנף דהיינו אורחיה ומדרב סבר כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ה)° והתניא ה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גוזז במספרים ואינו חושש שאני פרה דלאו בת גיזה היא ב] ו) והתניא 1 לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך ואין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה ט מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אלא שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ז) והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה י מדרבנן והאיכא איסורא דרבנן (א) אלא שאני פרה דלא שכיחא ג] וליחלה ולפקה לחולין וליגזה והדר ליקדשה דמיה יקרין וליעבד לה כדשמואל ח) דאמר שמואל ד] הקדש שוה מנה ח שחיללו על שוה פרוטה מחולל ט) אימור דאמר שמואל שחיללו לכתחלה מי אמר ה] איבעית אימא רב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב: ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו: אמר רב י) אשי אמר רב ריש לקיש ט לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור והקתני עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן תני לקופיץ: וכן ו] תולש את השער לראות מום: איבעיא להו לכתחלה ז] או דיעבד אמר רבי ירמיה תא שמע צמר המסובך באוזן ר' יוסי בן המשולם אומר תולשו ומראה את מומו ש"מ י לכתחלה ש"מ אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא וכן התולש את השער לראות מקום מום מאי וכן אילימא שלא ח] יזיזו את מקומו השתא ומה שוחט דשחיטתו מוכחת עליו ט] לא יזיזנו לראות מקום מום מיבעיא אלא לאו אתולש שמע מינה לכתחלה ש"מ: מתני' שער בבכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו עקביא בן מהללאל מתיר

וחכמים

רש"י

מותר. י] משום דטעמא שאין מתכוין הוא: **מסוכריא דנזייתא.** ברזא של חבית שכורכין סביבותיה נעורת יא] ומטלניות כדי שתסתום הנקב יפה: **אסור להדוקיה.** בתוך החבית בכח משום סחיטה ואע"ג דאינו מתכוין לשום סחיטה אסור אפי' לר"ש דאמר במסכת שבת (דף מא:) דבר שאין מתכוין מותר: **ולא ימות.** וכיון דמהדק לה לא אפשר לה בלא סחיטה אבל לפנות את השער אפשר בלא תלישה: **הלכה כר' יהודה.** אלמא ס"ל לרב דבר שאין מתכוין אסור: **בלא גברי.** בלא רב חייא ורב חנן: **ותולש לאו היינו גוזז.** להכי אמר רב הלכה כר' יוסי בבכור: **כלאחר יד.** דאין דרך לתלוש צמר אלא לגזוז: **התולש את הכנף.** שתולש נוצה גדולה מן כנף העוף: **והקוטמו.** לאחר שתלשו קטם ראשו: **והמורטו.** שמחליקה מן הנלדין ומורט מן הקנה יב] השער: גוזז ומחתך וממחק מארבעים אבות מלאכות יג] במסכת שבת (דף עג.). ממחק מחליק: **דהיינו אורחיה.** שדרך נוצת עוף יד] לתלוש ולא לגוזה: **מדרב ס"ל כדרבי יוסי.** לגבי בכור דתולש לאו היינו גוזז: **ר' יוסי נמי סבר לה כרב.** דדבר שאין מתכוין אסור: ה"ג **עיקרן מאדים וראשן משחיר.** וכן בתוספ' דמס' פרה (פ"ב ה"ד): **גוזז.** את הראש שמשחיר במספרים ומשייר מן המאדים ואילך ואינו חושש משום גיזה בקדשים אלמא משום דאין מתכוין לשום גיזה אלא לתקן שרי. שתי שערות שכולן שחורות פוסלות בפרה לגמרי אבל עיקרן מאדים וראשן משחיר אפשר בתקנה: **דלאו בת גיזה.** שאין לפרות צמר הלכך לא אסירא בגיזה: **לא תעבוד ולא תגוז.** וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה: **דקדשי בדק הבית היא.** טו](ב) כ) (ויש לה) דהא אינה קריבה למזבח הלכך מותרת בגיזה: **דלא שכיחא.** ומילתא דלא שכיחא לא גזרו טז] רבנן: **דמיה יקרים.** ואין דמיה כל כך מזומנים לחללה עליהן: **לקופיץ.** לצורך הקופיץ: **לכתחלה.** קאמר והאי וכן אתולש קאי דכי היכי דמותר לתלוש לצורך השחיטה דהא פשיטא לך ל) דרישא לכתחלה קאמר הכי נמי יז] לראות מקום המום או דיעבד קאמר והאי וכן אלא יזיזנו קאי והכי קאמר וכן מי שתלש את השער לראות את מקום המום נמי לא יזיזנו ממקומו: **המסובך באוזן.** ובאוזן היה מום: **דשחיטתו מוכחת עליו.** דלאו לגיזה איכוון: **אלא לאו אתולש.** ולכתחלה קאמר: **מתני' מתיר.** את הצמר בהנאה לכהן:

וחכמים

תוספות

מסוכריא דנזייתא. פירשנו בפ"ק דכתובות (ד' ו. ד"ה האי) ובסוף יח] מ) (כל כתבי) (שבת קיז. ד"ה האי): **דהוה** ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. אין ללמוד מכאן שיהא מותר לתלוש יט] נוצה מנוצה של עוף כדי לשחוט בי"ט דהא לעיל נ) פריש דהא דשרי כ] הכא משום שאין מתכוין וללשון ס) נמי שפירש דאפי' במתכוין כא] בנוצה לא הוי כלאחר יד כדקתני בסמוך בתולש את כב] ע) העוף ואע"ג דאין צריך כאן פ) נוצה והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה צ) אין ללמוד מלאכה שאינה צריכה לגופה מכלאחר יד: **ואמר** ר"ל כג] חייב משום גוזז. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגוז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזז ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו ק) חולין (דף עג.) הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה כד] לענין שבת ק) [חייב] ובמוקדשין לא מחייב משום גוזז כה] וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקוצר וכן תולש מן המחובר אע"ג דקיטוף לענין קצירה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא.) ולענין לקט בפ' ראשית הגז (חולין קלז.) ואי הוה מפרשינן הכא דפריך אהא כו] דאמרינן דתולש חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמייתי ראיה מהכא דלא כלאחר יד כז] ואין הלשון משמע כן מדקאמר ותולש לאו היינו גוזז והא תניא התולש את כח]ר) העוף כו' משמע דפריך אהא דאמרן דתולש לאו היינו גוזז: **מדרב** סבר לה כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור שאם היה סובר דדבר שאין מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז אלא קים ליה לרב כט] (משום) דאית ליה לר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור: **עיקרן** משחיר וראשן מאדים. כך היה כתוב בספרים ויש לפרש דנקט ראשן מאדים לרבותא ל] אע"ג שכולה אדומה מבחוץ טעונה גזיזה ובקונט' לא] גרים איפכא מתוך תוספתא דפרה: **גוזז במספרים ואינו חושש.** כלומר אפי' יגוזו מאחר השערות לב] בלא מתכוין אף אלו עצמו ש) יגוזו יותר מן הצורך לגירסת הקונט' ת) ראשן משחיר לג] והיה מדקדק דקסבר דבר שאין מתכוין מותר ° ובקונט' פי' דדייק מהא דשרי משום דאין מתכוין לשום גזיזה אלא לתקן לד]א) דאין זה כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דבכוונה גוזז במספרים ויש ליישב לפי' הקונטרס דהכי פריך וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ושרי מטעם דתולש לאו היינו גוזז הא אשכחן גבי פרה דאפי' במספרים דהוי גוזז לה] משום דעושה כדי להכשיר הפרה שרי גבי בכור נמי הוה ליה למישרי בכל ענין כיון דעושה לצורך תיקון שחיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פי' זה נראה כלל דבכל ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מתכוין מותר בין הוי טעמיה משום דתולש לאו היינו גוזז: **שער** בבכור בעל מום שנשר כו'. כולה הך שמעתא מוכחא דגיזת פסולי המוקדשין שרי מדאורייתא ואפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' גזירה דלמא אתי לאשהויה והא דדרשינן לעיל (דף ו:) תזבח ולא גיזה היינו תזבח ולא תגוז לו] ותימה לרבי דאמרי' בפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ תשפכנו כמים ההוא למשרי דמן של פסולי המוקדשים לז] הוא דאתא דס"ד הואיל ואסירי בגיזה ועבודה דמן נמי ליבעי קבורה קא משמע לן והיכי תיסק אדעתין לאסור דמן לח]ב) [בהנאה] משום דאסירי בגיזה ועבודה הא אפי' הגיזה עצמה מותרת וכ"ת הא דשריא מדאורייתא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור לט] חדא דמתכוין דדם כנשר גיזה ועוד אפילו

בתולש

מסורת הש"ס

א) שבת קיא. ע"ש מנחות ו. ע"ש, ב) שבת עה. קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. סוכה לג: כתובות ו. ביצה לו., ג) [לקמן לד. שבת קיא:], ד) שבת עד: [תוספתא דשבת פ"י ה"ג], ה) [תוספתא דפרה ספ"ב ע"ש], ו) [חולין קלז.], ז) [לעיל יד. חולין קלה.], ח) ערכין כט. תמורה כז: וש"נ, ט) [ערכין כט. מעילה יד:], י) נ"ל אסי, כ) נ"ק מ"ז, ל) בס"א: לן, מ) שמונה שרצים, נ) פירשתי נ"ק, ס) שני נמי שפירשתי נ"ק, ע) הכנף נ"ק, פ) לנוצה נ"ק, צ) [שבת קו:], ק) נ"ק, ר) נ"ל הכנף, ש) אם יגוזו נ"ק, ת) וראשן משחיר ומהא מדקדק נ"ק, א) ואין נ"ק, ב) נ"ק,

◆

תורה אור השלם

1. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ:
דברים טו יט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והאיכא איסורא דרבנן שאני כנ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) רש"י ד"ה דקדשי בדק הבית היא דין קדשי בדק יש לה דהא:

◆

גליון הש"ס

גמ' והתניא שתי שערות. עיין פ"ב מ"ה דפרה: תוס' ד"ה דהוה וכו' אין ללמוד מלאכה שאין צריכה לגופה. עיין שבת דף מו ע"ב תוספות ד"ה דכל: ד"ה גוזז וכו' ובקונטרס פירש וכו'. עיין לקמן דף לד ע"א תוספות ד"ה אילימא:

◆

מוסף רש"י

מסוכריא דנזייתא. סתימת נקב גיגית שמוציאין השכר דרך הנקב וסותמין אותו בבלאי בגדים (כתובות ו.) מפני שאין הנקב שוה (שבת קיא.). אסור להדוקיה. בנקב משום סחיטה ואע"ג דלא קא מכוין לסחוט (שם). בפסיק רישיה ולא ימות. באומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואיני רוצה שתמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). מתני בלא גברי. מתני לה לפלוגתא דרב ושמואל בלא אמוראים האומרים משמם, אלא הם עצמם נחלקו בה (שבת קיא:). התולש את הכנף. נוצה גדולה מן כנף העוף (שבת עה.). והקוטמו. לאחר שתלשו חותך ראשו שהוא דק וראוי להניחו בכר וכסת (שם). והמורטו. לצד זנבו שהוא קשה מורט שערו מכאן ומכאן ומשליך הקנה ונותן השער בכר וכסת (שם). שחיללו על שוה פרוטה מחולל. דאין אונאה להקדש דכתיב (ויקרא כה) איש את אחיו, ואשמועינן שמואל דכי היכי דאימעיט מאונאה אימעיט נמי מביטול מקח (קדושין יא:) וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה (ב"מ נז.).

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע א"ח סי' שכ סעי' יח]:
לז ב מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה ז:
לח ג מיי' פי"א שם הלכה ז:
לט ד מיי' שם הלכה ו:
מ ה מיי' פ"א מהלכות פרה הלכה ג:
מא ו מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ז סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סימן שח סעיף א:
מב ז מיי' שם הלכה יב:
מג ח מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ח:
מד ט טוש"ע י"ד סימן שח סעיף ג:
מה י מיי' פ"א מהל' מעילה הלכה י טוש"ע שם:

◆

שיטה מקובצת

א] רב שימי בר חייא משמיה ותיבת אשי נמחק: ב] היא ולא והתניא: ג] שכיחא ונפרקיה ולפקה: ד] שמואל. עי' בתוס' לקמן (דף ל ע"א): ה] אמר איבעית אימא כי איתרבי שור לגיזת זנבו הוא דאיתרבי אי בעית: ו] וכן התולש את השער לראות מקום מום: ז] לכתחלה. ס"א ואתולש קאי או דיעבד ואלא יזיזנו קאי: ח] שלא יזיזנו השתא: ט] עליו אמרת לא: י] מותר דטעמא משום שאין: יא] נעורת של פשתן ומטלניות כדי שיסתום פי הנקב: יב] הקנה את השיער: יג] מלאכות חסר אחת: יד] עוף לתולשה ולא: טו] היא קדושת בדק הבית יש לה: טז] לא גזרו ביה רבנן: יז] נמי תולש לראות: יח] ובסוף שמונה שרצים: יט] לתלוש הנוצה מצואר: כ] הכי רב משום אות א' נמחק: כא] במתכוין שרי היינו בצמר אבל בנוצה: כב] את הכנף דהיינו אורחיה ואע"ג: כג] ר"ל תולש חייב: כד] שבמעיה חייב לענין: כה] וכן. ס"א וכל קיטוף: כו] אהא דאמר דתולש: כז] יד הוא ואין: כח] את הכנף כו': כט] משום מקים דאית: ל] לרבותא דאע"ג: לא] ובקונטרס הגיה איפכא: לב] השערות עמהן בלא מתכוין או אלו עצמו: לג] משחיר ומזה מדקדק: לד] לתקן ואין זה דומה לשאר לשון אין מתכוין דעלמא דכיון: לה] גוזז גמור לא חשיב גוזז משום כו' הוה לו למשרי: לו] תגוז אבל עבר וגזז שריא הגיזה: לז] המוקדשין בהנאה הוא: לח] דמן בהנאה: לט] אסור ליתא חדא דבהא לא מתרצה פירכין דאינו שוחט בשביל הדם אלא להתיר הבשר לכתחלה דמתכוין:

◆

רבינו גרשום

ומי אמר רב הכי. דדבר שאין מתכוין מותר: מסוכריא דנזיתא. פקק של צמיד חבית: אסור להדוקיה. לסותמו משום סחיטה: אפילו לרבי שמעון. דאמר דבר שאין מתכוין מותר מודה דאסור: אמר רב הלכה כרבי יהודה. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: כלאחר יד. כלומר שלא לשום עקירה אלא לצורך שחיטה דאין דרכו בעקירה אלא בגזיזה: את הכנף. של עוף הנוצה: וקוטמו. כמו קוטמו לשנים: והמורטו. הנוצה מקנה שלה: חייב משום גוזז דתולדתה דגוזז הוא: דהיינו אורחיה דכנף בתלישה אבל תלישה דצמר לאו היינו אורחיה ולאו היינו כגוזז: רבי יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: שתי שערות. שיש בפרה אדומה: שעיקרן מאדים וראשן משחיר: גוזז. השחור במספרים היינו כדי להכשירו: ואינו חושש. משום גוזז בקדשים דדבר שאין מתכוין מותר: שאני פרה דלאו בת גיזה. משום הכי אינו חושש אבל לעולם דבר שאין מתכוין אסור סבירא ליה: ת"ל לא תעבוד ולא תגוז. ולא תגוז נדרש לפניו ולאחריו ויליף לא תעבוד מלא תגוז: והא איכא איסורא דרבנן. ואמאי קאמר ואינו חושש: דלא שכיחא דכולן לא הוו אלא ז' א) ולא גזרו בה רבנן ולעולם דבר שאין מתכוין אסור. ומשיב התלמוד ואמאי גוזזן כשהיא מקודשת הפרה וליחלה על גבי דמים ולפקה לחולין וליגזיה כשהיא חולין: דמיה יקרין. ואין לו כ"כ דמים כדי לפדותה בשוויה: ב) בגיזת זנבו ולא בשאר גופו: בקופיץ. כלומר שבקופיץ תולשו דהיינו כלי: תני לקופיץ. כלומר שביד תולשו כדי לעשות מקום לקופיץ: לכתחלה או דיעבד. דהתולש משמע (דיעבד) [לכתחלה] דהאי וכן אתולש קתני ומשמע לכתחלה כלומר כמי שאמר דעושה מקום דהיינו לכתחלה קאמר וכן התולש. כלומר דלכתחלה תולש או דלמא האי וכן אלא יזיזנו קאי כלומר וכן התולש לא יזיזנו ממקומו נמי אבל אכתי לא ידעינן אי תולש לכתחלה או דיעבד: תולשו ומראה היינו לכתחלה: השתא התם דשחיטה מוכח עליו שאינו עושה בשביל צמר אמרת לא יזיזנו התולש לראות מקום מום דהכא לא מידי מוכיח עליו דאין ניכר המום לעלמא מיבעיא דלא יזיזנו אלא ש"מ האי וכן אתולש קאי דתולש לכתחלה כמו עושה מקום ש"מ: שער בכור בעל מום. שער שלו שנשר מקצתו: והניחו בחלון. לפי שצמרו אסור לגמרי מחיים דפסולי המוקדשים אסורים בגיזה ועבודה: ואח"כ שחטו במומו עקביא בן מהללאל מתיר. דכי היכי דשחיטה מתרת הכל בשר ועור וצמר שעליו הכי נמי מתרת זה שנשר:

א) כלמתן בריש פרק ב) ג' רבינו בגמ' ולצ"ל כי איתרבי שור לגיזת זנבו וכו' בשיטה אות ה'